

Ytringsfrihed under ansvar Kristeligt Dagblad 7. december 2004

KRONIK

Det er ikke Allah, men de muslimske mænd, der skal på anklagebænken, fordi det er dem, der op igennem tiderne har misbrugt Koranen til at undertrykke og ydmyge kvinder

Af Aminah Tønnsen

Den hollandske instruktør Theo van Gogh ville med filmen "Submission" skabe debat om vold imod kvinder begået i islams navn, hvilket der i og for sig ikke er noget anstødeligt i, for det er et ubestrideligt faktum, at mange muslimske kvinder er ofre for overgreb, og at disse overgreb ofte begås i islams navn.

Kvinden i van Goghs film bebrejder Gud, at hun har haft et miserabelt liv med vold og tvang; men hun henvender sig på forkert adresse: Det er mændene, der skal på anklagebænken. Det er mændene, der op igennem tiderne har misbrugt Koranen til at undertrykke og ydmyge kvinderne - de selv samme kvinder, som de af Gud er sat til at elske, ære og beskytte over alt andet på jorden.

Men ved at sammenkæde en kvindes personlige beretning om overgreb med et religiøst ritual (bønnen), der har stor spirituel betydning for millioner af mennesker verden over, og ved at vise den ulykkelige kvinde med uddrag af Koranen malet på sin krop, træder instruktøren på noget af det for muslimer allermost hellige og fremprovokerer afstandtagen og fordømmelse - i stedet for at anspore til en konstruktiv og nødvendig debat om vold imod kvinder.

Siden filmen blev vist herhjemme, har debatten om ytringsfrihed nået uanede højder, mens kun et par enkelte artikler om vold imod kvinder har fundet vej til avisspalterne. Debatten har endvidere - som så ofte før, når islam og muslimers holdninger er til debat - været islamofobisk snarere end saglig og konstruktiv. Det har været forstemmende at høre bombastiske udtalelser som "ytringsfriheden er absolut", "ytringsfriheden kan ikke gradbøjes" eller "ytringsfriheden er hellig". Man har åbenbart ingen forståelse for, at den kritiske analyse meget nemt kan kamme over og blive til injurier, ydmygelse og forhånelser, når sindene kommer i kog. Debatten er i de seneste år rent faktisk blevet mere og mere rå og skinger, og man kan efterhånden tillade sig at sige næsten hvad som helst om islam og muslimer - hvor som helst og når som helst. Samtidig med, at man har givet udtryk for et nærmest fundamentalistisk frisind, har man hånet de muslimer, der har lagt op til en diskussion om, hvor grænserne for ytringsfriheden går. Når man lever i et demokratisk samfund, må det vel være enhver borgers ret at åbne en principiel debat, ligesom det burde være ganske underordnet, om de fremførte argumenter hentes i Bibelen, Koranen eller et helt andet sted. Flere muslimer har talt om "ytringsfrihed under ansvar"; men hvordan skal dette forstås? "Vi skabte alting parvis, for at I må tænke jer om" hedder det i Koranen 51:49. Par hentyder til, at der overalt i skabelsen findes synlige såvel som usynlige kræfter, der ved første øjekast forekommer modsatrettede og uafhængige, men som ikke giver nogen mening hver for sig. De kompletterer hinanden og danner tilsammen et hele: positiv og negativ, varme og kulde, kærlighed og had, mandligt og kvindeligt og altså også frihed og ansvar. Sognepræst Jørgen Kjærgaard har den 16. juni 2004 i Kristeligt Dagblad i anledning af Grosbøll-sagen givet en meget rammende forklaring på "ytringsfrihed under ansvar": "Ytringsfrihed har enhver borger i dette land. Den er sikret ved lov; også for præster. Men alle har vi den under ansvar. I princippet kan vi udtale eller skrive lige, hvad der passer os. Men vi må så være parate til at tage konsekvenserne, hvis det, vi siger, går et andet menneske for nær ... Frihed giver ingen mening uden grænser. Det er et paradoks, men ikke desto mindre sandt. Uden grænser ville man aldrig vide, om der i grunden er nogen frihed. Først når det kan fastslås, at hertil går den, bliver friheden konkret og reel." Det er par- begrebet i en nøddeskal.

Det er ikke muligt at lovgive om ansvar i forbindelse med frihedsrettigheder; men ansvar og samvittighed er mekanismer, der burde gå i gang, længe før de juridiske grænser nås. Hver eneste gang vi som mennesker foretager nogle valg eller udfører nogle handlinger, burde vi som en selvfølge tænke på, hvilke konsekvenser de pågældende valg eller handlinger måtte få for os selv, for vore medmennesker og for samfundet som helhed. Er man i mindste tvivl om, hvorvidt en handling gavner det fælles bedste, burde man i det mindste undlade at gøre imod andre, hvad man ikke ønsker, at andre skal gøre imod én selv.

Selvom vi lever i et retssamfund, hvor man juridisk set anses for at være uskyldig, indtil det modsatte er bevist, er muslimer under konstant, kollektiv mistanke og bliver gjort ansvarlige for alverdens uhyrligheder begået i islams navn. Man forlanger igen og igen af herboende muslimer, at de skal tage afstand fra snart den ene, snart den anden trosfælles udsagn og handlinger

- hvor stupide og uislamiske de så end måtte være. Demokrati må alt andet lige også omfatte friheden til ikke

at ytre sig - uden af den grund at blive mistænkt for at have ekstremistiske holdninger af den ene eller anden art.

Jeg mindes ikke, at man har forlangt af herboende kristne, at de skulle tage afstand fra yderligtgående kristnes drab på abortlæger i USA eller på volden i Nordirland for ikke at blive udsat for kollektiv mistænkeliggørelse. Jeg mindes ej heller, at man har forlangt af herboende jøder, at de skal tage afstand fra israelske soldaters overgreb på palæstinensere for at blive betragtet som gode danske borgere. I forbindelse med van Goghs film, lyder det, at muslimer - i demokratiets, liberalismens og den danske frihedstraditions navn - må finde sig i, at deres tro bliver kritiseret og udsat for perfide angreb.

Mon der ikke også ville lyde protester, hvis en muslim lavede en film om en kvinde, der smider tøjet foran alteret eller på prædikestolen og med Bibelen i hånd og akkompagneret af orgelmusik anklager Jesus for at være skyld i de overgreb, hun bliver udsat for af sin kristne husbond? Og jeg er sikker på, at man straks ville råbe: "antisemitisme", hvis Hizb ut-Tahrir skulle få den skøre idé at uddele løbesedler med en karikatur af en "typisk jøde" som dem, man kender fra 1930'ernes Tyskland. Og godt det samme, for jeg tror ikke, at nogen af os vil være tjent med at leve i et samfund, hvor intet er helligt.

Aminah Tønnsen er forfatter og foredragsholder